

ΕΛΕΝΗ ΜΟΥΡΔΟΥΚΟΥΤΑ
ΣΧΟΛΙΚΗ ΣΥΜΒΟΥΛΟΣ ΦΙΛΟΛΟΓΩΝ

ΕΛΛΗΝΙΣΤΙΚΗ ΕΠΟΧΗ

ΣΤΟΧΟΣ : Να αντιληφθούν και να κατανοήσουν οι μαθητές την εποχή της << παγκοσμιοποίησης >> του Ελληνισμού.

Δεν θα επιμείνουμε σε λεπτομέρειες ,τις οποίες οι μαθητές μας είναι δύσκολο να αφομοιώσουν. Θα **τονίσουμε** τα κυριότερα σημεία της αφήγησης του σχολικού βιβλίου, θα **παρατηρήσουμε** το εικαστικό υλικό του, θα **μελετήσουμε** ορισμένες πηγές και θα **προβάλουμε** με τη βοήθεια του υπολογιστή χαρακτηριστικά δείγματα της ελληνιστικής τέχνης. (Μπορούμε να δραστηριοποιήσουμε τους μαθητές μας, ώστε να << σερφάρουν >> στο Διαδίκτυο και να βρουν οι ίδιοι δείγματα της ελληνιστικής τέχνης.)

Χρησιμοποιούμε εναλλακτικά **ερωτήσεις** για να επισημάνουμε τα βασικότερα σημεία της αφήγησης του σχολικού βιβλίου.

ΚΥΡΙΑ ΣΗΜΕΙΑ

Τα κύρια σημεία θα αντληθούν αρχικά από το περιληπτικό εισαγωγικό σημείωμα που υπάρχει στην αρχή κάθε κεφαλαίου, στην συγκεκριμένη περίπτωση στην αρχή του κεφ. << Ο ελληνιστικός κόσμος >>
Επομένως, το εισαγωγικό σημείωμα πρέπει να χρησιμοποιείται από τον διδάσκοντα και να μην αγνοείται.

Ελληνιστική εποχή : Δίδεται από τον διδάσκοντα ο ορισμός

(Ο διδάσκων προσπαθεί με *ερωτήσεις* να αντλήσει από τους μαθητές του προηγούμενες γνώσεις. Με ερωτήσεις επίσης μπορεί να τους δώσει τα κυριότερα σημεία του νέου μαθήματος.)

Ερώτ. Ποια ήταν η σημασία των κατακτήσεων του Μ. Αλεξάνδρου ;

Ερώτ. Τι συνέβη μετά τον θάνατο του Μ. Αλεξάνδρου ;
Κατακερματισμός του κράτους του σε μικρότερα βασίλεια, τα οποία ονομάστηκαν *ελληνιστικά βασίλεια*. Γιατί ονομάστηκαν ελληνιστικά βασίλεια; (*ελληνίζω* : συμπεριφέρομαι ως Έλληνας)

Ερώτ. Από ποιούς κυβερνήθηκαν τα ελληνιστικά κράτη;
Από δυναστείες που ίδρυσαν οι στρατηγοί του Μ.Αλεξάνδρου.

Ερώτ. Ποιο πολιτικό σύστημα παγιώθηκε; Η απόλυτη μοναρχία

Αλλα κύρια σημεία μπορούν να δοθούν με συντομία, χωρίς τη χρήση ερωτήσεων, όπως π.χ.

-Το κέντρο βάρους *μετατοπίστηκε* από την κυρίως Ελλάδα στις μεγαλουπόλεις της Ανατολής.

-Κάποιες περιοχές στην κυρίως Ελλάδα συγκρότησαν ομοσπονδίες, όπως ήταν οι *συμπολιτείες*.

1.1 Η διάσπαση του κράτους του Μ. Αλεξάνδρου

Μετά τον θάνατο του Μ. Αλεξάνδρου εκδηλώθηκαν διασπαστικές τάσεις στην αυτοκρατορία με τη μορφή εξεγέρσεων, απελευθερωτικών πολέμων και συγκρούσεων για τη διαδοχή.

Αντιμακεδονικό μέτωπο στην Αθήνα με τους ρήτορες Υπερείδη και Δημοσθένη. Επεκράτησαν οι Μακεδόνες.

Οι συγκρούσεις των στρατηγών του Μ.Αλεξάνδρου κράτησαν 20 (είκοσι) χρόνια μέχρι το διαμελισμό της αυτοκρατορίας σε επιμέρους βασίλεια. Συνεχίστηκαν και μεταξύ των ηγεμόνων των ελληνιστικών βασιλείων μέχρι τη σταθεροποίηση της εξουσίας τους.

Μάχη στην Ιψό της Φρυγίας (301π.Χ.) : κρίθηκε η τύχη της αυτοκρατορίας

Μετά τη μάχη στην Ιψό δημιουργήθηκαν τέσσερα (4) βασίλεια:

- 1) *Αιγύπτου* (Πτολεμαίος)
- 2) *Συρίας* (Σέλευκος)
- 4) *Θράκης* (Λυσίμαχος)

Αργότερα ιδρύθηκε **νέο βασίλειο** με κέντρο τη πόλη **Πέργαμο**.

Παράλληλα με τα ελληνιστικά βασίλεια δημιουργήθηκαν και άλλα μικρότερα κράτη, όπως της Βιθυνίας, της Αρμενίας, του Πόντου, της Καππαδοκίας και άλλα .

Βλ. χάρτη σχολ. βιβλ. σελ. 128 : Ζητάμε από τους μαθητές να παρατηρήσουν τον χάρτη και να τον σχολιάσουν.

1.2.Τα χαρακτηριστικά του ελληνοιστικού κόσμου

Εξάπλωση και διείσδυση του Ελληνισμού (ελληνικός πολιτισμός – ελληνικοί τρόποι)

Δημιουργία πολυπολιτισμικών κρατών

Συνεργασία νικητών και ηττημένων

Συγχώνευση Ελλήνων και << Ανατολιτών>>

Πνευματική οικουμενικότητα του Ελληνισμού

Παγκόσμια κυριαρχία του Ελληνισμού

Ο **κοσμοπολιτισμός**, ο οποίος δεν εξαρτά πια την μεταξύ των ανθρώπων σχέση από την εθνική καταγωγή, αλλά από τη **μόρφωση**, είναι η έκφραση της νέας εποχής.

Συνοδευτικό κείμενο ως ιστορική πηγή :

<< Η ιδέα του Αλεξάνδρου να καταργήσει τη διάκριση μεταξύ Ελλήνων και βαρβάρων με συγχώνευση σε μια υπερεθνική ενότητα λαών, ιδεών, θρησκειών, η ίδρυση πολυάριθμων πόλεων σε πολλά σημεία της αυτοκρατορίας, οι οποίες έγιναν περίφημες εστίες ελληνικού πολιτισμού, δημιούργησαν μια νέα κοινωνία και θεμελίωσαν την πνευματική οικουμενικότητα του Ελληνισμού. Μόνο υπό το πρίσμα αυτής της πνευματικής οικουμενικότητας, την οποία θεμελίωσε η πολιτική του Αλέξανδρου και των διαδόχων του, την ελαφρή «απεθνικοποίηση» και την υποδούλωση στις ανατολικές θρησκείες ήταν δυνατό να αποκτήσει ο νέος ελληνοιστικός κόσμος την παγκόσμια κυριαρχία. Εξάλλου, χωρίς τη μορφή της οικουμενικότητας δεν θα διασώζονταν και μετά τη ρωμαϊκή κατάκτηση η πνευματική υφή του ελληνοκεντρικού ευρωπαϊκού πολιτισμού. >>

(Αμαλία Κ. Ηλιάδη, Ελληνοιστικός πολιτισμός, Ένα πρώιμο <<δείγμα >>

διαπολιτισμικής εφαρμογής σελ. 2)

Οικονομικά :

ενιαίο οικονομικό σύστημα – κοινό νόμισμα –

Η **ρευστοποίηση**, κυρίως δια του Αλεξάνδρου, **αποθησαυρισμένων πολύτιμων περσικών μετάλλων**, η **εισαγωγή των χρηματικών σχέσεων** σε χώρες με φυσική

οικονομία, συντέλεσαν στη *διάλυση* της *αγροτικής κοινότητας*, στην ανάπτυξη του *παγκοσμίου εμπορίου* και στη συσσώρευση *ιδιωτικού κεφαλαίου* στις πόλεις.

Δημιουργία *τραπεζών*

Η *ανάπτυξη* της *τεχνικής* εξασφάλισε μεγαλύτερα και καλύτερα *συγκοινωνιακά μέσα* και από την εποχή που οι Πτολεμαίοι και ύστερα η Ρόδος ανέλαβαν την αστυνόμευση της θάλασσας αυξήθηκε ο *βαθμός ασφαλείας* της *συγκοινωνίας*.

Νέες πόλεις με *λιμάνια* ακμάζουν

Περίφημο *οδικό δίκτυο* και *διώρυγες*

Κοινωνικά :

Δημιουργία μιας προνομιούχου τάξης (αστικής), που αποτελούνταν κυρίως από Έλληνες και λίγους ελληνίζοντες γηγενείς.

Συνοδευτικό κείμενο :

<< Αυτός λοιπόν ο πολιτισμός συνεργασίας νικητών και ηττημένων σφραγίζει ολόκληρη την ελληνιστική περίοδο. Ωστόσο, θα ήταν λάθος, αν, επηρεασμένοι από τη λαμπρή πολιτιστική ακμή και την υποδειγματική διοίκηση των ελληνιστικών κρατών, συμπεραίναμε, ότι το μοναρχικό σύστημα φέρονταν το ίδιο προς όλους τους υπηκόους του κράτους. Μολονότι ο Αλέξανδρος και οι διάδοχοί του με την πολιτική της συγχώνευσης των εθνοτήτων που εφήρμοσαν έδειχναν όλο και μεγαλύτερο ενδιαφέρον για τον ιθαγενή πληθυσμό, στη διοίκηση μόνο οι κατώτερες θέσεις ήσαν γι' αυτούς προσιτές: όλα τα ανώτερα αξιώματα, οι στρατιωτικές διοικήσεις και το εμπόριο της Ανατολής ήταν στα χέρια των Μακεδόνων και Ελλήνων, οι οποίοι και ήταν τα πραγματικά αφεντικά στις κατακτημένες χώρες..... Στην αρχή της ελληνιστικής περιόδου οι μάζες των υποτελών λαών, ακόμη και οι πολιτισμένοι λαοί, αναγνώρισαν πρόθυμα την υπεροχή της μικρής μειοψηφίας των Ελλήνων και Μακεδόνων, οι οποίοι όχι μόνο δεν τους έδειξαν περιφρόνηση, αλλά με τον απaráμιλλο ιδεαλισμό τους, τους παρακίνησαν να ενταχθούν στην ελληνική μορφωτική κοινότητα. >>

(Αμαλία Κ. Ηλιάδη, Ελληνιστικός πολιτισμός, Ένα πρώιμο <<δείγμα >>

διαπολιτισμικής εφαρμογής σελ. 3,4)

Ευνοήθηκε η *ανάπτυξη* της *δουλείας*

Συνοδευτικό κείμενο για τον θεσμό της δουλείας:

<< Παρόλα αυτά, δεν μπορεί να υποστηριχτεί σοβαρά ότι από αυτή την ανάμιξη των ιδιομορφιών των διαφόρων τύπων λαών προήλθε μια διεθνική μόρφωση ή ότι καθιερώθηκε στην ελληνιστική εποχή μια ισοτιμία των ανθρώπων. Οι θεωρίες για την ισότητα των ανθρώπων και την ισοτιμία του σκλάβου με τον ελεύθερο διακηρύσσονταν κατά κόρον στις κωμωδίες του Φιλήμονος και του Μενάνδρου, στην πράξη όμως δεν εύρισκαν εφαρμογή, γιατί έλειπαν γι' αυτή οι νομικές και ψυχολογικές προϋποθέσεις. Ο θεσμός της δουλείας εθεωρείτο και σ' αυτή την εποχή σαν κάτι που δεν έπρεπε να θίγει κανείς και αυτό ίσχυε περισσότερο για τους δούλους που είχαν ανατολική υπηκοότητα. Σ' αυτό το σημείο παραμένει η κοινωνία καθαρά ελληνική, τουλάχιστο με το νόημα μιας μη φυλετικής αλλά τυπικά «απεθνικοποιημένης» πολιτιστικής κοινότητας, που είχε λάβει τότε ο Ελληνισμός. Στο πλαίσιο αυτής της κοινωνίας ο ελληνικός πολιτισμός ήταν ακόμη στέρεος και σφριγηλός, οι Έλληνες είχαν επίγνωση της ανωτερότητάς τους, ώστε να μη χρειάζονται επικίνδυνα για την οντότητά τους δάνεια από τους Ανατολικούς, στις χώρες των οποίων δεν βρήκαν πνευματικά προϊόντα ικανά να συγκριθούν με τα δικά τους. Τα ξένα στοιχεία που βρήκαν τα «γέμισαν» με ελληνικό περιεχόμενο, αφού και οι ίδιοι απέβαλαν ό,τι μόνο σε ελληνικό έδαφος ήταν δυνατό να ευδοκιμήσει, με απώτερο σκοπό να διευκολύνουν, μ' αυτή τη διαδικασία, την είσοδο των ιθαγενών στον Ελληνισμό κι όχι να εμποτίσουν τον ελληνισμό με ανατολικό πνεύμα. Το νέο έγκειται στο γεγονός, ότι τώρα μπορεί ο καθένας να γίνει δεκτός, ανεξάρτητα από την καταγωγή του, στον Ελληνισμό, αφού πρώτα οικειοποιηθεί τη μόρφωσή του. Καθένας που ήθελε να καταλάβει μια θέση, είτε ήταν κατά την καταγωγή Σύρος, Αιγύπτιος ή Καπαδόκης, όφειλε να μιλάει ελληνικά και να είναι προσαρμοσμένος στην ελληνική πνευματική ζωή. Όποιος δεν συμμετέχει στον πολιτισμό αυτό αποκλείεται από την πολιτική και την κοινωνική ζωή του κράτους.>>

(Αμαλία Κ. Ηλιάδη, Ελληνιστικός πολιτισμός, Ένα πρώιμο <<δείγμα >>

διαπολιτισμικής εφαρμογής σελ.3)

Πολιτικά :

Σύστημα διακυβέρνησης ήταν η *απόλυτη μοναρχία*
Ολες οι εξουσίες συγκεντρώθηκαν στο πρόσωπο του *ηγεμόνα*, ο οποίος κυβέρνησε με ένα επιτελείο από Έλληνες και λίγους γηγενείς , που ανήκαν σε ανώτερα οικονομικά στρώματα και είχαν εξελληνιστεί.

Το κέντρο βάρους *μετατοπίστηκε* από την κυρίως (μητροπολιτική) Ελλάδα στις *μεγαλουπόλεις* της Ανατολής

(Αλεξάνδρεια, Αντιόχεια, Πέργαμο ...) , που αποτέλεσαν τα διοικητικά, οικονομικά και πολιτιστικά κέντρα του ελληνιστικού κόσμου.

Ο *πολιτικός συγκεντρωτισμός*, το *παγκόσμιο εμπόριο* και η *βιομηχανία* αναπτύσσουν στον υπέρτατο βαθμό τον πολιτισμό των *μεγάλων, κοσμοπολίτικων αστικών* κέντρων με το συνοδευτικό φαινόμενο της *εξαθλίωσης* των μεγάλων ανθρωπίνων *μαζών*, που είναι χαρακτηριστικό γνώρισμα του αστικού πολιτισμού της εποχής.

Κάποιες πόλεις-κράτη (Αθήνα, Σπάρτη, Ρόδος, Δήλος...) της κυρίως Ελλάδας διατήρησαν την *αυτονομία* τους, υπακούοντας πολλές φορές στις επιθυμίες των βασιλέων. Άλλες περιοχές του ελλαδικού χώρου για να διατηρήσουν την αυτονομία τους οργανώθηκαν σε ομοσπονδίες, *συμπολιτείες*, όπως η *Αιτωλική* και η *Αχαική*.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Αρχαιότητα (Μέρος 5^ο – Ελληνιστική και Ρωμαϊκή περίοδος) , www.immenseblue.gr

Ελληνιστική εποχή, www.livopedia.gr

Ελληνιστική περίοδος, el.wikipedia.org

Ελληνιστική Περίοδος 336 π.Χ. - 146 π. Χ. -**ΜΕΓΑΣ ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ (356-323 π.Χ)** ,old.mfa.gr.

*Ελληνιστικός πολιτισμός, Ένα πρώιμο «δείγμα»
διαπολιτισμικής εφαρμογής* άρθρο της Αμαλίας Κ. Ηλιάδη,
www.matia.gr

Ελλάδα, ελληνιστική εποχή

[Συλλογικό έργο] Από τον 3ο έως τον 1ο αιώνα π. Χ. ,εκδ. Η
Καθημερινή, 2007

Τίτλος πρωτοτύπου : Grèce hellénistique Συγγραφείς : {Ζαν
Σαρμπονό} {Ρολάν Μαρτέν} {Φρανσουά Βιγιάρ} {Φραντζέσκα
Εαγοράρη} {Ιωάννα Κλώνου} {Κατερίνα Ζησίμου} {Luisa Sacchi}
{Cristina Sartori}

**Pollitt, Jerome Jordan, Η τέχνη στην ελληνιστική εποχή, (μτφ.
Γκαζή Ανδρομάχη), εκδ. Παπαδήμας, Αθήνα, 1999**
Τίτλος πρωτοτύπου: Art in the hellenistic age

*Νάκου Ειρήνη, Ταξίδι στην Ελληνιστική εποχή, εκδ. Κέδρος,
Αθήνα, 1993*

*Χανιώτης Αγγελος, Θεατρικότητα και Δημόσιος Βίος στον
Ελληνιστικό κόσμο, Πανεπιστημιακές εκδόσεις Κρήτης, 2009*

Για οποιαδήποτε παρατήρηση γράψτε μου στο email:
elemourdou@sch.gr

Μουδρουκούτα Ελένη
Σχολική Σύμβουλος ΠΕ02
Ν. Ευρυτανίας